

REMISSYTTRANDE

2025-05-27

FRA beteckning

Dnr 2025FRA409-2

Försvarsdepartementet
Rättssekretariatet

Er handläggare

Ert datum

Er beteckning

FRA handläggare

2025-02-13

Fö2025/00151

Maria Uddenfeldt

FRA föreg. datum

FRA föreg. beteckning

Betänkandet Plikten kallar! – En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6)

Försvarets radioanstalt (FRA) har – från de utgångspunkter myndigheten har att beakta – följande synpunkter på förslagen i betänkandet.

Synpunkterna följer betänkandets disposition.

18.14 It-system och cybersäkerhet

18.14.2 Uppdrag till MSB att utreda behov av civilplikt

Utredningen föreslår att regeringen ger Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i uppdrag att i samverkan med Försäkringskassan, Skatteverket och Trafikverket utreda behov av och förutsättningar för civilplikt för verksamhetsområdet it-system och cybersäkerhet.

FRA instämmer i bedömningen att fungerande it-system och cybersäkerhet är viktigt för att det civila försvaret ska fungera. Det finns därför skäl att utreda behovet av att säkerställa tillgång till olika typer av it-kompetens vid höjd beredskap. FRA har under lång tid haft uppgiften att ha hög teknisk kompetens inom informationssäkerhetsområdet och att lämna stöd inom det området. Vidare finns numera det nationella cybersäkerhetscentret (NCSC) inom FRA. Mot den bakgrunden bör det i uppdraget till MSB framgå att samverkan även ska ske med FRA.

2025-05-27

Dnr 2025FRA409-2

19 Tydligare regler för det civila försvarets personalförsörjning**19.2 Behov av en tydligare terminologi**

Utredningen gör bedömningen att begreppet *krigsplacering* bör i det civila försvaret bara användas för beslut om krigsplacering enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt (totalförsvarspliktslagen) och för registrering av detta beslut. Missvisande uttryck som ”krigsplacerad med anställningsavtalet som grund” eller liknande bör i det civila försvaret utmönstras och ersättas med ”placerad i krigsorganisationen”. Begreppet *beredskapsregistrering* bör enligt utredningen användas för registrering som Totalförsvarets plikt- och provningsverk (Pliktverket) gör av totalförsvarspliktiga som placerats i en krigsorganisation i det civila försvaret till följd av avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap som de har ingått.

I likhet med utredningen anser FRA att det är viktigt att det är tydligt för den enskilde att det är en skillnad att vara krigsplacerad enligt totalförsvarspliktslagen jämfört med sådan placering i en myndighets krigsorganisation som har sin grund i anställningsavtalet. FRA är dock av uppfattningen att det inte är användandet av begreppet krigsplacering i sig som är det problematiska utan snarare otydligheten om vad en krigsplacering med stöd av anställningsavtal innebär. Det är en otydlighet som troligtvis kommer kvarstå för den anställde även om benämningen skulle ändras till placering i krigsorganisationen. Ett stort ansvar ligger här på arbetsgivaren att utbilda sina anställda om skillnaderna mellan krigsplacering av värnpliktiga och civilpliktiga jämfört med placering av anställda i myndighetens krigsorganisation. I stället för att ändra den terminologi som används idag skulle det därför vara mer önskvärt att en bestämmelse tas fram som anger vad en krigsplacering med stöd av anställningsavtal innebär.

Utredningens förslag och bedömning om ändring av terminologin gäller inte det militära försvaret. Av 1 § tredje stycket lagen (1992:1403) om totalförsvar och höjd beredskap framgår att totalförsvar består av militär verksamhet (militärt försvar) och civil verksamhet (civilt försvar). Militär verksamhet bedrivs huvudsakligen inom Försvarsmakten, men det kan även förekomma att andra myndigheter och aktörer gör det (jfr prop. 1996/97:4 s. 328). Utöver Försvarsmakten löser bl.a. FRA uppgifter inom det militära försvaret. Utredningen verkar dock ha utgått från att det militära försvaret enbart avser Försvarsmakten, se författningsförslaget i förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap (beredskapsförordningen). FRA har svårt att förstå utredningens motivering till att begränsa förslaget om ändrad terminologi till enbart det civila försvaret. Utredningen anför att begreppet krigsplacering, i den mening som avses i totalförsvarspliktslagen, inte kan användas för registrering av totalförsvarspliktiga som har placerats i en krigsorganisation på en annan grund än värnplikt eller civilplikt. En sådan tolkning av lagstiftningen bör inte vara beroende av om krigsorganisationen finns inom det militära eller civila försvaret (eller båda). Vidare anför utredningen att om samma begrepp används för att beteckna olika saker, finns risk för att regelverket

2025-05-27

Dnr 2025FRA409-2

missförstås. Om begreppet krigsplacering ska vara förbehållet den betydelse begreppet har i totalförsvarspliktslagen är det FRA:s bedömning att det bör gälla både det militära och civila försvaret.

19.3 Beredskapsregistrering i det civila försvaret

Utredningen föreslår att bemanningsansvariga ska vara skyldiga att till Pliktverket anmäla alla avtal om tjänstgöring inom totalförsvaret vid höjd beredskap för registrering och att sådan registrering ska benämnas beredskapsregistrering. Myndigheter som omfattas av beredskapsförordningen ska få beredskapsregistrera personal som placerats i myndighetens krigsorganisation, men som inte tillhör den ordinarie personalen. Utredningens bedömning är alltså att totalförsvarspliktiga som placerats i sina arbetsgivares krigsorganisationer inte ska registreras.

Det militära försvaret berörs inte av utredningens bedömningar. Eftersom det militära försvaret avser den militära verksamhet som bedrivs av Försvarmakten samt andra myndigheter och aktörer anser FRA att en uppdelning mellan det militära och civila försvaret svårligen kan vara avgörande för vad som ska registreras hos Pliktverket.

FRA noterar dock att såsom författningsförslagen är utformade har utredningen enbart undantagit Försvarmakten från förslaget att det inte längre ska vara möjligt att hos Pliktverket registrera ordinarie personal som placerats i myndighetens krigsorganisation.

Enligt FRA har registreringen av anställda som placerats i myndighetens krigsorganisation två syften. Det första syftet handlar om att få information om att en anställd är ianspråktagen för värnplikt eller civilplikt så att en dialog kan inledas med Försvarmakten eller hos annan där sådan plikt ska fullgöras vid höjd beredskap. Det syftet skulle kunna ersättas med regelbundna disponibilitetskontroller. Enligt utredningens förslag i avsnitt 19.4, se FRA:s synpunkter nedan, kommer dock FRA inte ha rätt att göra framställningar om disponibilitetskontroll i Pliktverkets register.

Det andra syftet med registrering hos Pliktverket är att ge andra en signal om att en person är placerad i FRA:s krigsorganisation och att dialog därmed bör föras med FRA innan det kan bli aktuellt att ianspråka den anställda enligt totalförsvarspliktslagen. Utredningen tar upp förarbetsuttalanden som beskriver just att syftet med sådan registrering hos Pliktverket är att personen i fråga inte utan särskild prövning ska skrivas in med civil- eller värnplikt (s. 503). Detta blir än viktigare om regeringen beslutar om en bredare aktivering av civilplikt. FRA saknar en närmare analys kring registreringen betydelse i denna del.

2025-05-27

Dnr 2025FRA409-2

Utifrån den verksamhet FRA bedriver är det av största vikt att myndighetens krigsorganisation kan bemannas vid höjd beredskap. FRA bör därför, i likhet med Försvarmakten, ha kvar möjligheten att hos Pliktverket registrera ordinarie personal som placerats i myndighetens krigsorganisation, se författningsförslag till 3 och 11 §§ beredskapsförordningen och 1 a § förordningen (2010:1472) med instruktion för Totalförsvarets plikt- och provningsverk (Pliktverkets instruktion).

19.4 Registreringen av totalförsvarspliktiga och disponibilitetskontroller får tydligare stöd

Utredningen föreslår bl.a. att Pliktverkets arbetsuppgifter med att genomföra disponibilitetskontroller ska författningsregleras. Av den föreslagna ändringen i Pliktverkets instruktion framgår att disponibilitetskontroll ska genomföras efter framställning av bemanningsansvarig eller Arbetsförmedlingen. Vidare föreslår utredningen att det ska framgå av författning vilka myndigheter som är bemanningsansvariga. Enligt den föreslagna ändringen i 3 kap. 15 § totalförsvarspliktslagen är det regeringen som ska bestämma vilka statliga myndigheter som ska vara bemanningsansvariga.

Betänkandet ger inget klart besked om vilka statliga myndigheter som bör vara bemanningsansvariga enligt totalförsvarspliktslagen. Utredningen hänvisar dock till avsnitt 19.5.1 *Bemanningsansvariga som får begära krigsplacering och beredskapsregistrering*. Enligt FRA:s mening kan utredningens skrivningar i detta avsnitt tolkas som att de statliga myndigheter som ska få rätt att göra framställningar om krigsplacering enligt förslaget i 4 kap. 7 § andra stycket totalförsvarspliktsförordningen är de statliga myndigheter som ska anses vara bemanningsansvariga. Det innebär i så fall att FRA inte kommer vara bemanningsansvarig enligt totalförsvarspliktslagen. Om begreppet bemanningsansvarig ska ha samma betydelse i Pliktverkets instruktion medför det att FRA inte kommer att få rätt att göra framställningar om disponibilitetskontroll i Pliktverkets register.

FRA har ett viktigt uppdrag i totalförsvaret och för att myndigheten ska kunna ha en planerad bemannad krigsorganisation är det nödvändigt att förslaget, vid en fortsatt lagstiftningsprocess, ändras så att det blir tydligt att FRA fortsatt får rätt att göra framställningar om disponibilitetskontroll i Pliktverkets register.

24 Behandling av personuppgifter och uppgiftsskyldigheter

24.6.3 En generell uppgiftsskyldighet i förhållande till Pliktverket

Utredningen föreslår en generell uppgiftsskyldighet i förhållande till Pliktverket. Skyldigheten ska gälla bl.a. statliga myndigheter utan undantag och omfatta uppgifter om en totalförsvarspliktigs personliga förhållanden som behövs för att bedöma hans

2025-05-27

Dnr 2025FRA409-2

eller hennes förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt. Vid höjd beredskap ska uppgiftsskyldigheten även gälla uppgifter om en totalförsvarspliktigs personliga förhållanden som behövs för att bedöma hans eller hennes förutsättningar att utföra arbete eller delta i utbildning efter anvisning med allmän tjänsteplikt.

Av utredningens motivering framgår att den föreslagna uppgiftsskyldigheten främst syftar till att hitta totalförsvarspliktiga som är lämpliga för krigsplacering med civilplikt efter annan utredning än mönstring. Det handlar framförallt om uppgifter om rätt kompetens för en viss befattning. Utformningen av bestämmelsen innebär dock ingen begränsning av vilken typ av personuppgifter det kan avse så länge de behövs för att bedöma förutsättningarna för att fullgöra aktuell totalförsvarsplikt. Det bör därför kunna vara relevant att även inhämta uppgifter om t.ex. den totalförsvarspliktiges psykiska funktionsförmåga, fysiska arbetsförmåga, allmänna begåvning och hälsotillstånd (jfr 3 kap. 16 § totalförsvarspliktsförordningen).

FRA bedriver signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet i syfte att kartlägga bl.a. yttre militära hot mot Sverige. Denna verksamhet sker utifrån den inriktning som regeringen och vissa myndigheter anger. Uppgifter om anställdas personliga förhållanden kan användas av aktörer med antagonistiska motiv för att kartlägga bl.a. FRA:s förmågor, metoder och sårbarheter. Sådana uppgifter är därför ytterst skyddsvärda med hänsyn till Sveriges säkerhet. Av den anledningen bör samlade uppgifter om FRA:s anställda hanteras av så få som möjligt och inte spridas utanför FRA:s kontroll.

FRA konstaterar att utredningens förslag öppnar upp en möjlighet för Pliktverket att samla in omfattande och känsliga uppgifter om en myndighets anställda som är totalförsvarspliktiga. Därtill kan frågan ställas om uppgiftsskyldigheten även omfattar uppgifter om andra än anställda som är verksamma hos myndigheten. Sådan insamlad information skulle kunna komma att innehålla uppgifter som omfattas av sekretess och även är säkerhetsskyddsklassificerade. Därtill kan uppgifter som var för sig är öppna bli säkerhetskänsliga när de ingår i ett samlat material. Ett insamlande av uppgifter om personliga förhållanden avseende anställda hos en myndighet skulle därför ställa höga krav på Pliktverkets hantering av uppgifterna ur säkerhets- och säkerhetsskyddsynpunkt. Dessutom innebär utredningens förslag att Pliktverket ska lämna uppgifter vidare till vissa myndigheter (se förslag till 3 kap. 16–19 §§ totalförsvarspliktsförordningen). Skyddet för uppgifterna skulle alltså behöva säkerställas i alla led om förslaget genomförs.

2025-05-27

Dnr 2025FRA409-2

FRA:s uppdrag inom både försvarsunderrättelseområdet och cybersäkerhetsområdet är totalförsvarsviktig. Av den anledningen ifrågasätter FRA nyttan med att kunna hämta in sådana uppgifter om FRA:s anställda som behövs för att bedöma de anställdas förutsättningar att fullgöra värnplikt eller civilplikt. Detsamma bör gälla flera andra myndigheter, inte minst Försvarsmakten. FRA saknar en beskrivning i betänkandet hur det är tänkt att Pliktverket ska göra sitt urval av myndigheter och andra aktörer från vilka uppgifter ska begäras in ifrån. Det kommer inte heller till uttryck i den föreslagna bestämmelsen.

Mot denna bakgrund anser FRA att myndigheten uttryckligen ska undantas från den föreslagna uppgiftsskyldigheten i 2 kap. 4 § andra stycket totalförsvarspliktslagen.

I detta ärende har tjänsteförrättande C FRA Michaela Dráb beslutat. I den slutliga handläggningen har också deltagit C GD:s stab Marika Dagenbrink, C Stab avd. T Anna Karin Åqvist samt juristen Maria Uddenfeldt (C JUR:s kansli/Rätts), tillika föredragande.

Försvarets radioanstalt

Michaela Dráb

Maria Uddenfeldt

FRA

2025-05-27

Dnr 2025FRA409-2

SändlistaInternt FRA

GD

ÖD

C JUR

Bitr. C JUR

C GD:s stab

C KOM

AC

C JUR:s kansli/C Rätts